

UPADEK

Tekst przewodni: Rdz 3,15.

Zakres studium: Rdz 3; Ap 12,7-9; Rz 16,20; Hbr 2,14; 1 Tm 2,14-15.

Część I: Przegląd

Wprowadzenie: W pierwszych dwóch rozdziałach *Biblii* czytamy, że po kolejnych etapach stworzenia Bóg sześciokrotnie ocenił swoje dzieło jako „dobre” (Rdz 1,4.10.12.18.21.25). Pod koniec tygodnia stworzenia, dokonując oceny po raz siódmy, Bóg ocenił swoje dzieło jako „bardzo dobre” (Rdz 1,31). Pierwsi ludzie zostali opisani jako *‘arom*, „nadzy”, „niewinni” (Rdz 2,25), nie zwiedzeni przez węża, który został scharakteryzowany jako *‘arom*, „chytrowszy” (Rdz 3,1). Ludzie złamali pierwsze Boże przykazanie, zakazujące spożywania owoców z drzewa poznania dobra i zła (Rdz 2,17), wskutek czego zło i śmierć pojawiły się na Ziemi. W wyniku tego pierwsi ludzie musieli opuścić ogród Eden. W tym kontekście beznadziejności wybrzmiało pierwsze proroctwo nadziei, pierwsze przesłanie ewangelii. Co ciekawe, pierwsze proroctwo mesjanistyczne (Rdz 3,14-15) jest umieszczone dokładnie w środku struktury rozdziału (ABCDC₁B₁A₁):

A Rdz 3,1-5: Wąż-Ewa, Bóg nieobecny: Pokusa spożycia owocu z drzewa poznania dobra i zła.

B Rdz 3,6-8: Adam-Ewa: Ludzie usiłują zrobić sobie ubiór.

C Rdz 3,9-13: Bóg-Adam-Ewa: Sąd śledczy.

D Rdz 3,14-15: Bóg-wąż: Proroctwo mesjanistyczne.

C₁ Rdz 3,16-19: Bóg-Ewa-Adam: Cierpienie.

B₁ Rdz 3,20-21: Adam-Ewa: Ubiór dany im przez Boga.

A₁ Rdz 3,22-24: Bóg: Zakaz spożywania owoców z drzewa żywota.

Struktura rozdziału podkreśla dwa zasadnicze tematy: kuszenie i zbawienie.

Część II: Komentarz

Kuszenie Ewy. Pierwsza część tego tekstu (Rdz 3,1-13) opowiada o kuszeniu Ewy i analizuje jego mechanizm. Jak na ironię, kuszenie zaczyna się od teologicznej dyskusji, a właściwie egzegetycznej dyskusji o znaczeniu Słowa Bożego: „Czy rzeczywiście Bóg powiedział...?” (Rdz 3,1). Wąż rozpoczyna dyskusję, zadając pytanie kobiecie, która odpowiada bez namysłu. Rozmowa między wężem a kobietą toczy się w dwóch rundach. Zwróćmy uwagę na strategię zastosowaną przez węża i błąd popełniony przez kobietę.

Runda pierwsza (Rdz 3,1-3)

Strategia węża (Rdz 3,1). Jakiej metody pedagogicznej użył wąż w swoim podejściu do kobiety? Dlaczego wąż wydaje się pozostawać w zgodności z Bogiem? W jaki sposób wąż skomentował Słowo Boże? Co czyniło jego komentarz niebezpiecznym i zwodniczym?

Błąd kobiety (Rdz 3,2-3). Dlaczego kobieta znalazła się w pobliżu węża? Co odpowiedziała wężowi? Dlaczego jej odpowiedź była wyraźnie dłuższa niż pytanie węża?

Runda druga (Rdz 3,4-6)

Strategia węża (Rdz 3,4-5). Do jakich dwóch zagadnień odniósł się wąż w swojej odpowiedzi udzielonej kobiecie? Jak te zagadnienia wiążą się ze sobą nawzajem? Co te dwa argumenty mówią o zainteresowaniach kobiety?

Błąd kobiety (Rdz 3,6). Jakie elementy odpowiedzi kobiety wskazują na wpływ węża na nią? Dlaczego Adam nie omawiał z Ewą jej decyzji, by spożyć owoc?

Kiedy Ewa usłyszała ostatnie słowa węża: „będziecie jak Bóg” (Rdz 3,5), zapragnęła być jak Bóg. Wyrażenie opisujące pierwszą fazę kuszenia: „kobieta zobaczyła, że (...) dobre”, jest dokładnym powtórzeniem formuły oceny stworzenia dokonywanej przez Boga: „I widział Bóg, że (...) była dobra”. Ten paralelizm sugeruje, iż kobieta zapragnęła zająć miejsce Stwórcy, jakby to ona stworzyła ów owoc i była jego właścicielką.

Zbawienie ludzkości. Skutek nieposłuszeństwa został jasno wskazany przez Boga: śmierć (Rdz 2,17). Znalazło to natychmiastowe potwierdzenie w słowach wyrażających zaburzenie natury rzecz (Rdz 3,17-18) oraz opisujących pierwszy przejaw ludzkiego okrucieństwa i pierwszą śmierć człowieka (Rdz 4,8).

Tak więc pierwsze mesjanistyczne proroctwo zostało przedstawione na tle pierwszego ludzkiego doświadczenia beznadziejności. Proroctwo to ma formę starannie skomponowanego wiersza. Struktura tematyczna i rytm słów tego tekstu sugerują dwie zwrotki lub system rytmiczny złożony z dwóch lub więcej linii powtarzających się jako jednostka. Po wstępnym stwierdzeniu złożonym z trzech słów pierwsza zwrotka (Rdz 3,14) składa się z sześciu linii o nieregularnym rytmie słów.

Po wprowadzeniu w postaci jednego słowa, druga zwrotka (Rdz 3,15) składa się z czterech linii o regularnym rytmie słów.

Te dwie zwrotki znacząco różnią się między sobą. Pierwsza zwrotka jest negatywna i zawiera przesłania beznadziejności, a przy tym dotyczy także węża. Druga zwrotka jest pozytywna i zawiera przesłania nadziei, a dotyczy Mesjasza. W gruncie rzeczy ta druga zwrotka jest jedynym pozytywnym przesłaniem rozdziału - oknem światła w ciemności. Na tle beznadziejności, upadku ludzkości oraz kosmicznej perspektywy śmierci i zła, ten biblijny werset zapowiada przyszłe zbawienie ludzkości posługując się proroctwem. Według tego tekstu, odkupienie ludzkości koniecznie wymaga pokonania węża, który będzie walczył przeciwko potomstwu kobiety, to jest „człowiekowi”, który urodzi się w przyszłości.

Co oznacza słowo „potomstwo” (dosł. „nasienie”)? Słowo to nie powinno być rozumiane w znaczeniu zbiorowości - ludzkości czy ludu (np. Izraela) - ani w konkretnym sensie, jako odnoszące się do określonego człowieka. Ciekawe, że w następnej linii „potomstwo” zostało zastąpione zaimkiem osobowym „on” (hebr. *hu*'), jako podmiotem czasownika „zdepcze” (*szuf*'). Tak więc ów „on” jest szczególnie zaakcentowany w strukturze akapitu i składni zdania - występuje dokładnie w środku zwrotki, w miejscu, gdzie rytm poetycki czwórkowy przechodzi w trójkowy.

Ta zmiana rytmu wskazuje, że ów zaimek jest punktem zawieszenia całego fragmentu. Ponadto „on” jest pierwszym słowem w zdaniu i na to słowo położony jest akcent. Na 103 zdania, w których hebrajski zaimek *hu*', „on”, jest przetłumaczony w *Septuagincie*, Rdz 3,15 jest jedynym miejscem, w którym nie zgadza się on z bezpośrednio poprzedzającym go rodzajem podmiotu („potomstwo” jest rodzaju nijakiego, zaś zaimek „on” - rodzaju męskiego - *przyp. tłum*).

W greckim przekładzie (*Septuagincie*) zaimek *autos* nie może się odnosić ani do kobiety (gdyż nie jest rodzaju żeńskiego), ani do potomstwa (gdyż nie jest rodzaju nijakiego). *Autos* musi się odnosić do osoby rodzaju męskiego. Ta anomalia składniowa uświadamia nam, że tłumacze mieli na myśli określoną osobę, historyczną postać Mesjasza. Ta mesjanistyczna interpretacja Rdz 3,15 jest potwierdzona także w hebrajskiej *Biblii*. Jedno z najmocniejszych potwierdzeń tego poglądu występuje w *Psalmie 110*, gdzie słowa Rdz 3,15 występują jako bezpośrednio odniesione do Mesjasza z rodu Dawida. Słowa psalmu: „Aż położę nieprzyjaciół twoich” (Ps 110,1), są niemal dosłownym powtórzeniem pierwszych obietnicy z *Księgi Rodzaju*: „I ustanowię nieprzyjaźń”.

Są to jedyne dwa fragmenty *Biblii*, w których występuje takie skojarzenie słów. Ponadto sugeruje ono obraz wroga leżącego u stóp jako wyraz idei zwycięstwa (Ps 110,1). Ponadto obraz „zmiażdżenia głowy” ukazany w Rdz 3,15 pojawia się dwukrotnie w Ps 110,6-7).

Te wyraźne paralele między dwoma fragmentami sugerują, że autor *Psalmu 110* nawiązywał do proroczej obietnicy Rdz 3,15 i interpretował ją w mesjanistyczny sposób. Ten, który został przedstawiony w Rdz 3,15 jako miażdżący głowę węża, jest teraz wyraźnie utożsamiony z przyszłym Mesjaszem z rodu Dawida. W *Psalmie 110* dzieło Mesjasza wykracza nawet poza agendę wskazaną w Rdz 3,15. Mesjasz nie tylko zmiażdży wroga jako potomstwo z Rdz 3,15, ale zostaje wezwany do zajęcia miejsca po prawicy Boga, by uczestniczyć w Jego królowaniu i panować wraz z Nim (Ps 110,1-2). Mesjasz sądzi i wykonuje wyrok na królach i wielu narodach (Ps 110,5-6), a Bóg jest po jego prawicy. Otrzymuje nawet funkcje kultyczne - jest kapłanem stojącym na czele grupy kapłanów, a kapłaństwo jego sięga w wieczność (Ps 110,4). Ponadto gra słów w tytułach Mesjasza, nazwanego *Adoni*, i Boga, nazwanego *Adonaj*, sugeruje intencję utożsamienia Mesjasza z samym Bogiem. Tym Mesjaszem jest Jezus Chrystus zasiadający na niebiańskim tronie (Mt 22,44).

Pytania do dyskusji i przemyślenia

1. Przeczytaj Rz 5,8; Ap 12,7-9. Dlaczego Jezus jest wypełnieniem tego proroctwa?
2. Jak to mesjańskie proroctwo przedstawia mesjańską służbę Jezusa Chrystusa?
3. Dlaczego ważne jest, że to Bóg walczy przeciwko wężowi i ponosi śmierć?

Część III: Zastosowanie

Spacerując w lesie, młody człowiek usłyszał śpiew ptaka. Obejrzał się i ku swemu zdumieniu ujrzał niewielkiego ptaka, który spadł z drzewa. Ostrożnie i z wielką litością młody człowiek podniósł małe stworzonko i delikatnie położył ptaka na stercie gorącego zwierzęcego łajna w pobliżu. Jednak mały ptak nadal śpiewał. Lis, który usłyszał ptaka, przybiegł i pożarł go. Z tej bajki wynikają trzy lekcje: Po pierwsze, kiedy ktoś kładzie cię na gnoju, nie znaczy, że źle ci życzy. Po drugie, kiedy ktoś podnosi cię z gnoju, nie znaczy, że dobrze ci życzy. Po trzecie, skoro znalazłeś się na stercie gnoju, dlaczego miałbyś śpiewać?

Pytania do dyskusji i przemyślenia

1. Jak trzy powyższe lekcje mają się do problemu zła w świecie? Jak pomagają nam zrozumieć zło w świecie i naszym życiu?
2. Omów pierwszą lekcję (przeczytaj Rdz 3,17-19). Dlaczego istnieją zło i śmierć? Czy zło i śmierć są normalnymi elementami rzeczywistości? Omów tę kwestię. Choć jesteśmy pod przekleństwem, jakie mamy obowiązki w świecie jako chrześcijanie?
3. Omów drugą lekcję (przeczytaj Rdz 3,22; Rz 7,22-23). Dlaczego dobro jest pomieszane ze złem? Jak najłatwiej odróżnić dobro od zła?
4. Omów trzecią lekcję (przeczytaj Ps 104,33-34). Jakie jest jedyne rozwiązanie problemu zła w świecie?